

слідують Румунія - 4,2%, Мальта - 3,9%, Люксембург - 3,8%, Польща - 3,5%, Швеція 3,2%, Словаччина - 3,2%, Латвія - 3,1%, Литва - 2,9%, а Іспанія - 2,8%. Проте, ВВП на душу населення в європейських країнах значно вище, ніж в Грузії. Тому, з точки зору рівних темпів зростання, доходи європейських країн в номінальному вираженні будуть набагато більшими.

Давайте коротко розглянемо вплив зазначених вище темпів економічного зростання на економіку Грузії. Перший сценарій - за даними офіційної статистики Грузії, середній темп зростання ВВП за останні 5 років склав 5,1%, що не менш ніж, темпи зростання інших країн в регіоні і в Європі. Це добре, якщо тенденція темпів зростання збережеться і ВВП на душу населення в Грузії зростатиме більш високими темпами, це дозволить Грузії близько через 40-50 років досягти поставленої мети.

Другий сценарій, максимальний темп зростання ВВП за останні десять років склав 7,2% (2011). Якщо такий темп зростання збережеться і в майбутньому, буде потрібно менше років для досягнення мети.

Третій сценарій, мінімальний темп зростання ВВП за останні п'ять років склав 2,8%. З точки зору такого темпу зростання, Грузії потрібно буде 60-70 років в середньому, щоб стати ближче до середнього рівня розвитку в Європейському Союзі, а це значить, що таке зростання не є сприятливим для Грузії. Для Грузії не легко досягти 10% щорічного зростання ВВП, але країна має потенціал, завдяки своїм природним ресурсам та географічному положенню. З точки зору такої швидкості зростання і з урахуванням нинішніх темпів зростання чисельності населення, через 20-25 років ВВП на душу населення в Грузії буде дорівнювати відповідному показнику ряду країн ЄС. Але досягнення такого темпу зростання вимагає належної економічної політики, в тому числі заохочення місцевого виробництва, а також залучення прямих іноземних інвестицій. Все це буде сприяти поліпшенню соціально-економічного рівня життя в Грузії і вирішенню цілого ряду місцевих і міжнародних проблем. Насправді ми вважасмо, що зростання ВВП - 5% і вище в Грузії є реалістичним. Таким чином, метою Грузії є наближення її економіки до економічного розвитку європейських країн – це дуже складне, але цілком досяжне завдання. Таким чином, Грузія, з існуючими темпами економічного зростання може зайняти лідируючі позиції в регіоні і Європі. Це тема окремого дослідження, але слід зазначити, що першочергове завдання для Грузії - це підвищення рівня конкурентоспроможності економіки.

Ключові слова: валовий внутрішній продукт (ВВП), валовий внутрішній продукт (ВВП) на душу населення, економічний розвиток, Угода про асоціацію, конкурентоспроможність

УДК 339.56(477:4-6ЄС)

О.А. Беззубченко, Я.О. Хоцька

ОЦІНКА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ МІЖРЕГІОНАЛЬНИХ ТОРГОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ЗАВ'ЯЗКІВ УКРАЇНИ З КРАЇНАМИ ЄС

У статті використано метод кореляційно-регресійного аналізу для оцінки залежності результуючого показнику економіки країни від параметрів міжрегіональних зав'язків. Для аналізу використано структуру експорту України і визначено групи товарів з найбільшими обсягами поставок за межі країни, для виявлення залежності від міжрегіональних ринків країн Європейського Союзу. Для визначення перспектив зростання обсягів міжрегіональної торгівлі між Україною та

ЄС використано матриці перспектив розвитку міжрегіонального торгово-економічного співробітництва, які побудовані на базі методології портфельного аналізу.

Ключові слова: міжрегіональне співробітництво, торгово-економічні зав'язки, міжрегіональний експорт, міжрегіональний імпорт, портфельний аналіз.

Вирішення стратегічного завдання набуття ефективного партнерства України з країнами ЄС потребує пошуку джерел підвищення зростання національної економіки. Міжрегіональне співробітництво є важливою складовою такого стратегічного партнерства, ефективним засобом на шляху європейської інтеграції України, а також практичним механізмом впровадження європейських стандартів. Розширення міжрегіонального співробітництва можливе за допомогою численних заходів, зокрема: розширення виробничої кооперації підприємств різних регіонів; розробки спільних інвестиційних проектів; спільних дій в фінансовій, консалтинговій, маркетинговій діяльності; систематичного обміну інформацією про потреби суб'єктів господарювання в інвестиціях; створення національної мережі міжнародних транспортних коридорів; проведення наукових досліджень і соціологічних опитувань із зазначеної проблематики, проведення конференцій, семінарів, зустрічей, круглих столів та інших організаційних заходів для прийняття узгоджених рішень[1]. Інтенсивність міжрегіональних зав'язків, сьогодні ще має слабку форму прояву, що вимагає пошук варіацій для їх реалізації. Однією з найбільш поширених форм міжрегіональної співпраці залишаються зовнішньоторговельні відносини, які в свою чергу мають значний вплив на соціально-економічний розвиток держави.

Отже, важливим аспектом міжрегіонального співробітництва є оцінка перспектив розвитку міжрегіональних торгово-економічних зав'язків з позиції конкурентних товарів регіону. Вирішення цього завдання викликає необхідність отримання кількісних оцінок впливу економічного розвитку держави на масштаби та інтенсивність міжрегіональних зав'язків України з країнами ЄС. Та виявлення найбільш привабливих з точки зору існуючих та потенціальних економічних зав'язків України з країнами ЄС для обґрунтування заходів з удосконалення форм співробітництва в розрізі конкретних товарних груп.

Використання методів кореляційно-регресійного аналізу дозволяє оцінити залежність результуючого показнику економіки країни від параметрів міжрегіональних зав'язків [3].

Для аналізу використано структуру експорту України і визначено групи товарів з найбільшими обсягами поставок за межі країни, для виявлення залежності від міжрегіональних ринків країн Європейського Союзу (рис. 1).

Найвагоміші обсяги експорту товарів у 2015 р. склали недорогоцінні метали та вироби з них 25% або 9 471 млн дол., продукти рослинного походження 21% або 7 971 млн. дол., машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання – 10%, мінеральні продукти 8%.

В якості залежної змінної може бути обраним обсяг виробництва товару в Україні, а в якості незалежних змінних – показники експорту та імпорту товарів між Україною та ЄС.

Рис. 1 Товарна структура експорту товарів України за 2015 рік, тис. дол. [2]

Виробництво товарів в Україні можна визначити, враховуючи їх потребу: на внутрішньорегіональному ринку (споживання в межах країни), за межами регіону (експорт товарів з України до ЄС та загальний експорт), а також ввезення аналогічних товарів з інших регіонів (імпорт товарів з ЄС до України та загальний імпорт), може бути відображене в наступній моделі:

$$Y = a \cdot Mexp + b \cdot Mimp + d \cdot Exp + C \quad (1),$$

де Y – обсяг виробництва товару, $Mexp$ – міжрегіональний експорт з України до ЄС, $Mimp$ – міжрегіональний імпорт з ЄС до України, Exp – загальний експорт України до країн світу, a , b , d – коефіцієнти регресії, які показують, на скільки одиниць у середньому змінюється результативна ознака за умов збільшення відповідної факторної ознаки, C – константа, яка відображає вплив неврахованих факторів у моделі (споживання товару межах регіону, виготовленого на території України, а також загальний імпорт в Україну з країн світу).

Оцінка моделі, крім виявлених кількісних залежностей між показниками випуску товарів та міжрегіональним співробітництвом, дозволяє визначити напрямок використання продукції міжрегіонального імпорту – проміжне споживання, кінцеве споживання, подальший експорт. Так, статистична незначимість показника міжрегіонального імпорту для формування обсягу випуску відповідної продукції в моделі свідчатиме про використання товарів для кінцевого споживання в регіоні або відправлення їх на експорт. Наявність від'ємного зв'язку між обсягом випуску та міжрегіональним імпортом вказуватиме на взаємозаміщуваність імпортованої та виготовленої в регіоні продукції, і визначати міжрегіональний імпорт в якості конкурентного для внутрішньорегіонального виробництва.

Для оцінки ефективності міжрегіонального співробітництва України та ЄС проаналізовано товарну структуру міжрегіонального експорту за період 2005-2015 рр. і виділено основні групи товарів: промислові товари - 29,8% експортованих товарів у 2015 р., харчові продукти – 17,8%, сировина та матеріали – 16,9%, машини і

транспортне обладнання – 14,7%. Таким чином ефективність та перспективи розвитку міжрегіональної співпраці між Україною та ЄС доцільно розглянути за виділеними групами товарів, використовуючи кореляційно-регресійний аналіз (табл. 1)

Таблиця 1

Залежність випуску товарів України від факторів міжрегіонального співробітництва з країнами ЄС в 2005-2015 рр.

Y	a (t-Statistic)	b (t-Statistic)	d (t-Statistic)	c (t-Statistic)
Харчові продукти	-0,003 (-6,193)	(-2,038) -0,002	0,001 (5,162)	3 910 (10,409)
Сировина та матеріали	0,012 (3,475)	(1,475) 0,019	-0,005 (-4,033)	-8 876 (-4,109)
Промислові товари	-0,002 (-5,648)	0,001 (-0,080)	0,001 (6,148)	-699 (-0,687)
Машини і транспортне обладнання	-0,003 (-8,660)	0,001 (6,741)	0,001 (5,428)	4 704 (11,988)

Отримані результати свідчать про неефективність впливу експорту та імпорту харчових продуктів з точки зору зростання виробничого потенціалу цієї галузі. Також обсяги виробництва в цій галузі практично не залежать від загального експорту країни, вони обумовлені переважно внутрішнім споживанням. Аналогічна ситуація спостерігається і в галузях, що виробляють промислові товари, машини та транспортне обладнання. Позитивний вплив на зростання обсягів виробництва здійснює тільки внутрішньо регіональний експорт та імпорт в галузі сировина та матеріали.

Таким чином, для поглиблення міжрегіонального співробітництва з країнами ЄС в цих галузях, потрібно підвищувати рівень конкурентоспроможності продукції, що виробляється або шукати нові форми шляхи.

Важливим завданням при аналізі міжрегіональних торгівельно-економічних зв'язків є оцінка перспектив їх розвитку. Для цього визначена структура експорту ключових товарів з України до країн ЄС. Найбільш орієнтованими на ринки країн ЄС виявилися наступні групи товарів: зернові культури, електричні машини; чорні метали; руди, шлак і зола; ядерні реактори, котли, машини. (рис. 3).

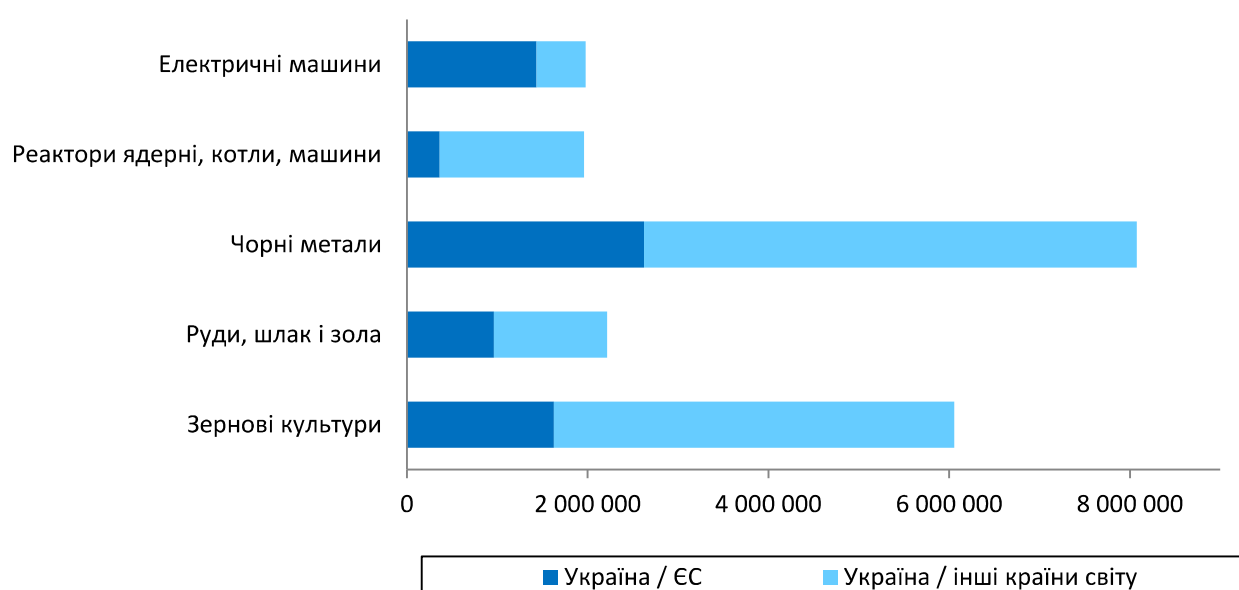
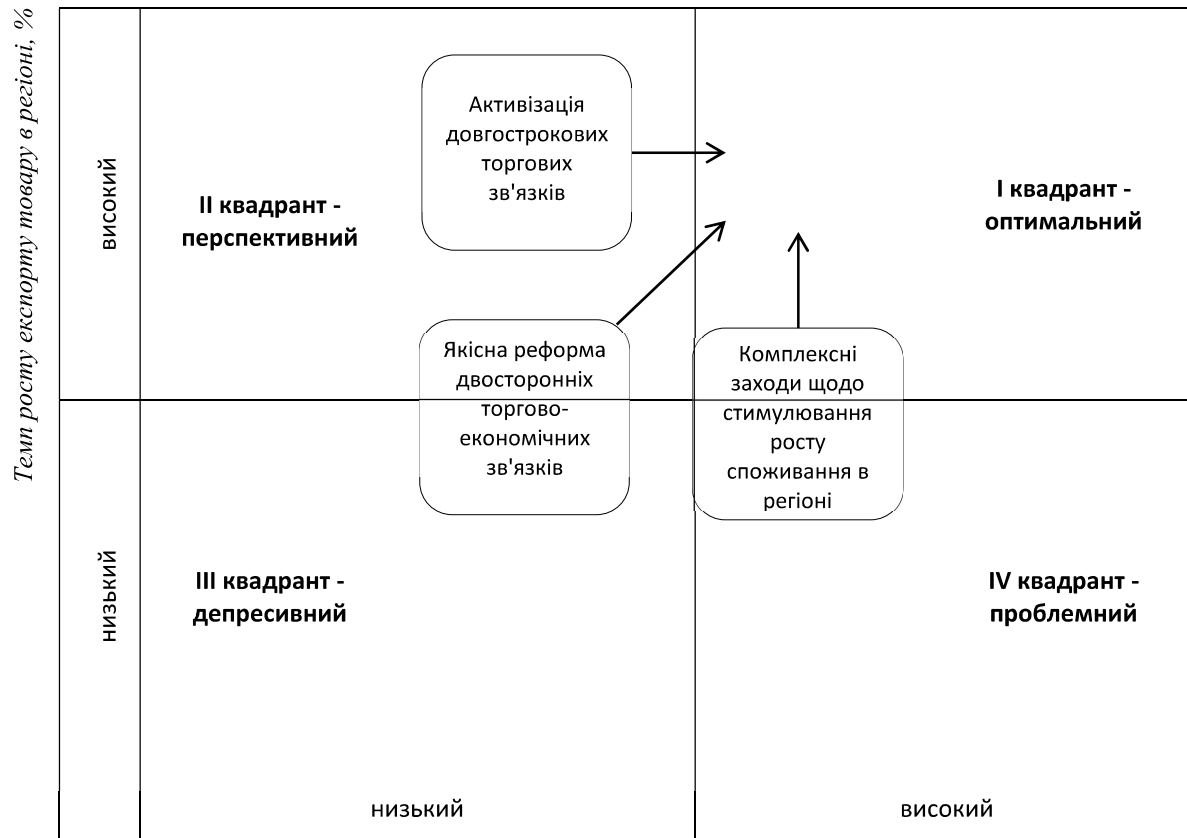

Рис. 3 Обсяги експорту ключових товарів України за 2015 рік, тис. дол. [4]

Для визначення перспектив зростання обсягів міжрегіональної торгівлі доцільно використовувати матриці перспектив розвитку міжрегіонального торгово-економічного співробітництва, які побудовані на базі методології портфельного аналізу [4] (рис. 2).

Коефіцієнт парної кореляції міжрегіональної торгівлі

Рис. 2 Загальний вид матриці перспектив розвитку міжрегіонального торгово-економічного співробітництва

В якості параметрів матриці обрано наступні показники:

- коефіцієнт парної кореляції міжрегіонального експорту та імпорту товарів (значення коефіцієнта знаходиться в діапазоні $[-1; 1]$);
- темп росту експорту товару в регіоні (значення даного показника знаходиться в діапазоні $[0; +\infty]$);
- частка обсягу міжрегіонального експорту товару в загальному експорті регіону.

Оптимальним вважається наступне розподілення регіонів-споживачів по квадрантам матриці, за якого найбільша їх частина знаходиться у першому квадранті, менша – другий і четвертий. Характеристика регіонів у квадрантах матриці наведена у табл. 1.

Перспективи розвитку міжрегіонального торгово-економічного співробітництва України і країн ЄС визначені для товарів, які складають основу спеціалізації України, і можна проаналізувати за більш детальною класифікацією, виділивши ключові позиції.

Характеристика регіонів у квадрантах матриці

Квадрант	Характеристика регіонів
I - оптимальний	Зростання споживання продукції регіону, що розглядається, збіг циклів попиту та пропозиції досліджуваного товару
II - перспективний	Зростання споживання продукції регіону, що розглядається, незначний збіг циклів попиту та пропозиції досліджуваного товару
III - депресивний	Скорочення споживання продукції регіону, що розглядається, незначний збіг циклів попиту та пропозиції з регіоном-постачальником
IV - проблемний	Високий рівень збігу циклів коливання попиту та пропозиції досліджуваного товару на регіональному ринку, зниження споживання продукції регіону, що аналізується

Оптимальними з точки зору торгово-економічних зв'язків є Бельгія, Італія, Австрія, Нідерланди, на їх ринки відправляється або вагома частка групи товарів «зернові культури» або спостерігаються темпи росту експорту товарів цієї групи (рис 4). Перспективними виявилися ринки таких країн ЄС, як Великобританія, Португалія, Іспанія, Німеччина, Польща, Ірландія. Також виявилось, що жодна з країн не вважається ні депресивним ні проблемним регіоном.

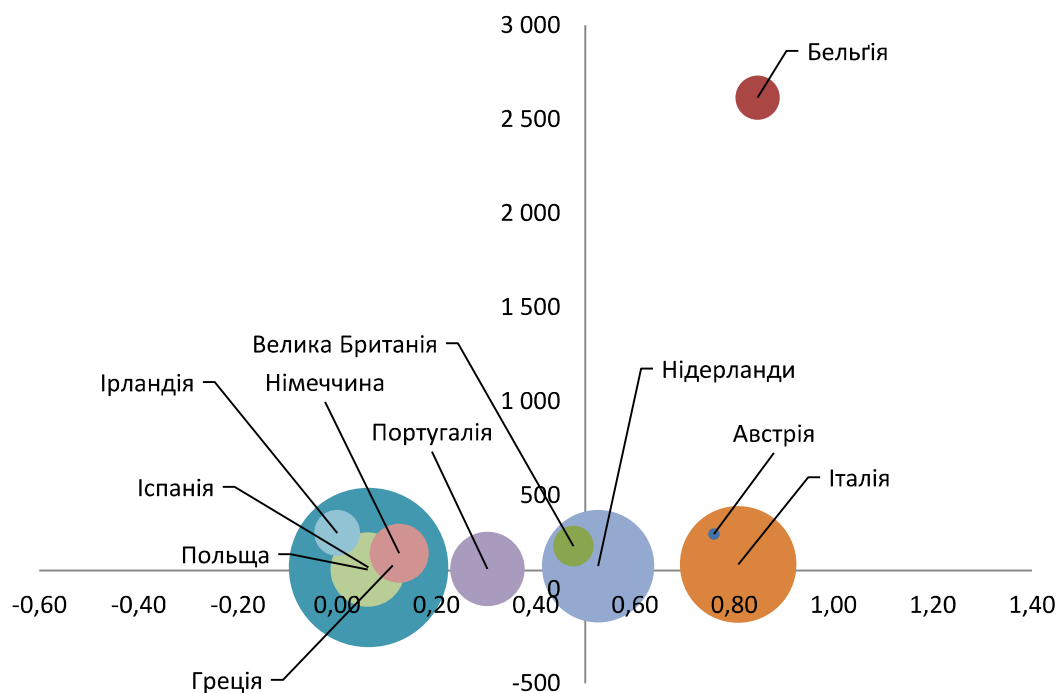

Рис. 4 Матриця перспектив розвитку міжрегіонального торгово-економічного співробітництва України і країн ЄС для групи товарів «зернові культури» в 2011-2015 рр. [2]

Що стосується групи товарів «чорні метали» (рис 5), то основні країни куди здійснюються експортні поставки – це Італія, Польща та Болгарія, причому, жодна з країн не розташована в зоні оптимального регіону. Це вимагає вживання комплексних заходів, щодо стимулювання обсягів споживання продукції в цих країнах, підвищення рівня її конкурентоспроможності або переорієнтації на інші країни.

Оптимальними є Великобританія та Данія, перспективними – Іспанія та Угорщина. Торговельно-економічні зв'язки з іншими країнами можна охарактеризувати як проблемні та депресивні, що вимагає активних дій у вирішенні питань в цьому напрямку.

Матриця перспектив розвитку для групи товарів «електричні машини» зображена на рис. 6. Основними країнами куди здійснюється збут товарів даної галузі є Угорщина, Польща, Німеччина та Чехія. Причому тільки Чехія та Польща є оптимальними ринками збуту. Угорщина та Німеччина є проблемним та депресивним регіонами відповідно. Ринок Болгарії вважається єдиним перспективним для товарів цієї групи.

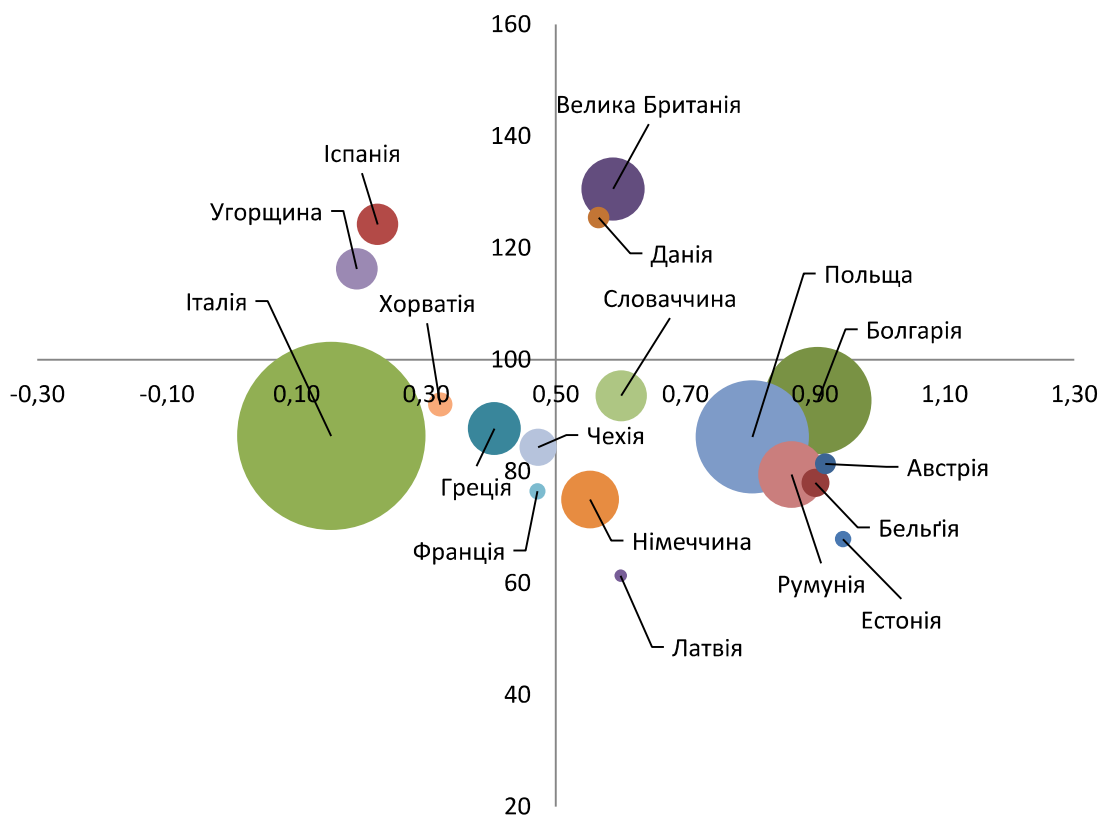

Рис. 5 Матриця перспектив розвитку міжрегіонального торгово-економічного співробітництва України і країн ЄС для групи товарів «чорні метали» у 2011-2015 рр. [2]

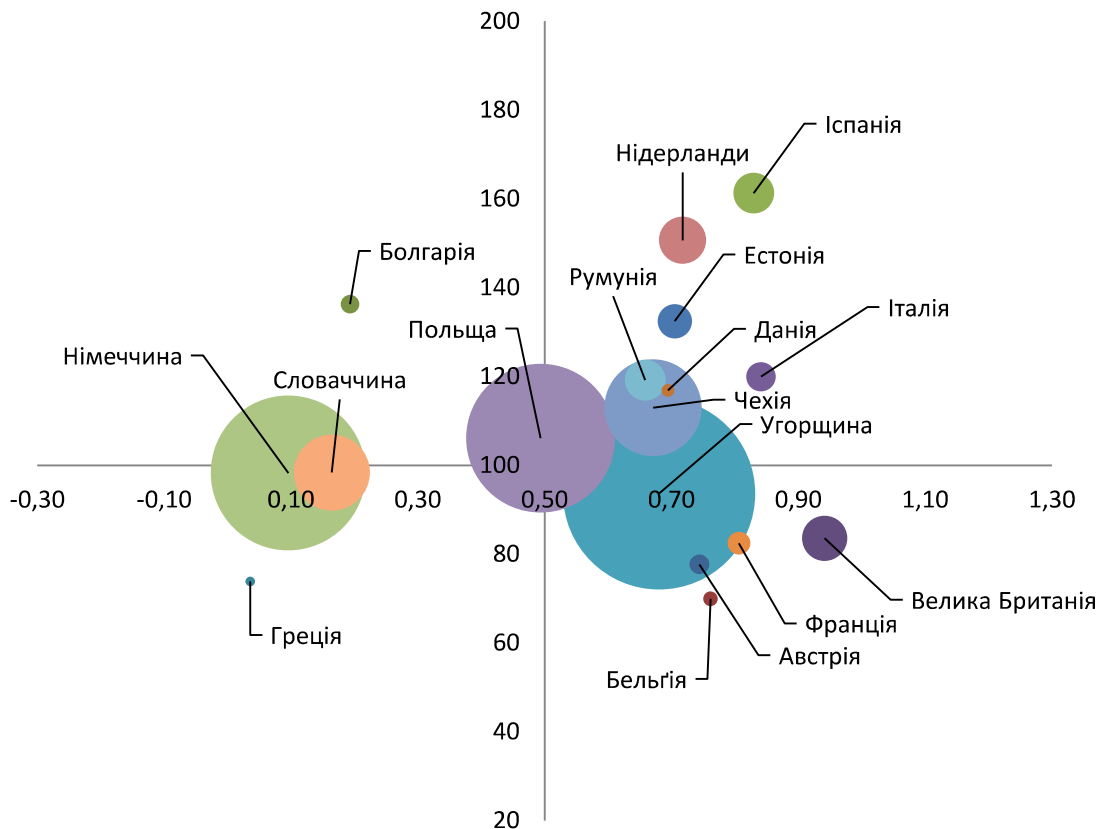

Рис. 6 Матриця перспектив розвитку міжрегіонального торгово-економічного співробітництва України і країн ЄС для групи товарів «електричні машини» в 2011-2015 рр. [2]

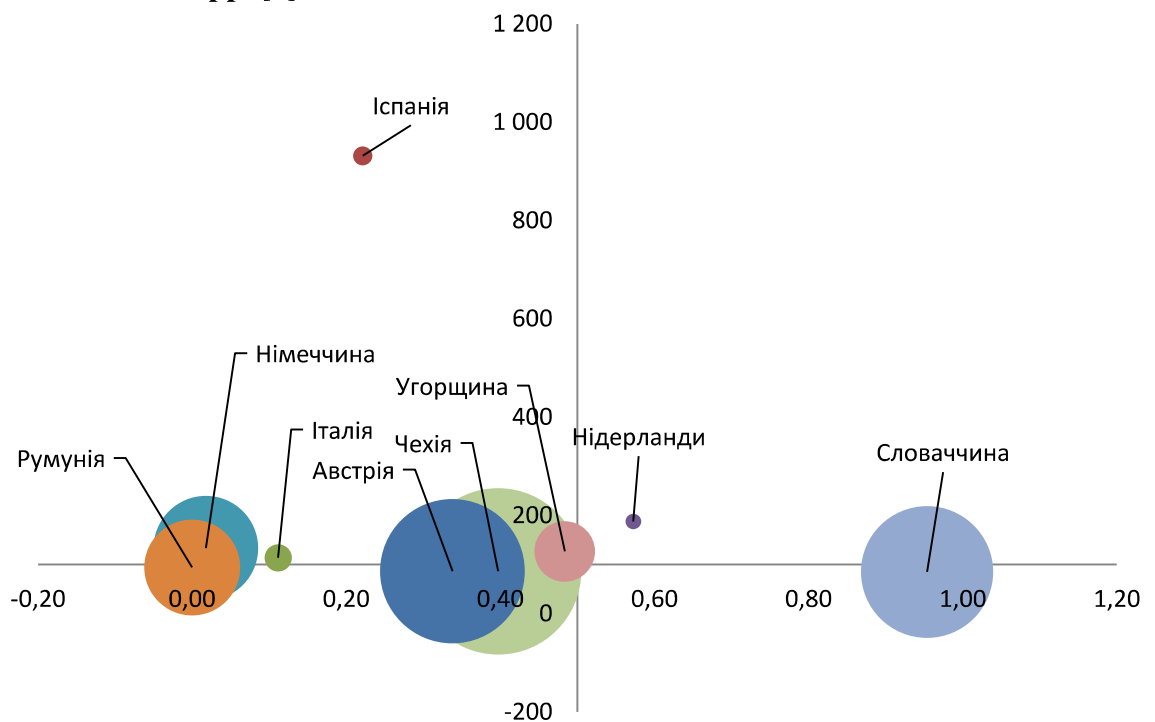

Рис. 7 Матриця перспектив розвитку міжрегіонального торгово-економічного співробітництва України і країн ЄС для групи товарів «руди шлаки і зола» в 2011-2015 рр. [2]

На рис. 7 представлена матриця для групи товарів «руди шлаки і зола». Торгово-економічні зв'язки за цією групою товарів характеризуються наявністю найбільшої кількості проблем практично у всіх країнах збуту. Тому, потрібно особливу увагу приділити подальшому розвитку міжрегіонального співробітництва за даною групою товарів.

Висновки. Представлені моделі дозволяють визначити напрямки подальшого розвитку та поглиблення міжрегіонального співробітництва України з країнами Європейського Союзу. Основними з яких повинні бути: підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної продукції, приведення продукції у відповідність до існуючих європейських стандартів, переорієнтація експорту з сировинного на високотехнологічний, проведення реконструкції та модернізації виробництва, створення інформаційно-організаційної системи міжрегіональних зв'язків, диверсифікація ринків збуту серед країн ЄС, поглиблення двосторонніх відносин торгово-економічного співробітництва України з країнами ЄС.

Список використаної літератури

1. Беззубченко О.А. Міжрегіональне співробітництво: сутність, форми та процес реалізації/ О.А. Беззубченко // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка, 2015, Вип. 9 , С 96-102.; Bezzubchenko O.A. Mizhrehionalne spivrobotnytstvo: sutnist, formy ta protses realizatsii/ O.A. Bezzubchenko // Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Ekonomika, 2015, Vyp. 9 , S 96-102.
2. Державна служба статистики України. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrexport.gov.ua/>; Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. - [Elektronnyi resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.ukrexport.gov.ua>
3. Ускова Т.В. Межрегиональное сотрудничество: оценка, и перспективы развития/ Т.В Ускова, Е.В. Лукин// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/mezhregionalnoe-sotrudnichestvo-otsenka-i-perspektivy-razvitiya>; Uskova T.V. Mezhrehyonalnoe sotrudnychestvo: otsenka, y perspektivy razvytiya/ T.V Uskova, E.V. Lukyn// [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://cyberleninka.ru/article/n/mezhregionalnoe-sotrudnichestvo-otsenka-i-perspektivy-razvitiya>
4. Henderson, Bruce D. "The Product Portfolio". Retrieved 16 May 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bcgperspectives.com/content/classics/strategy_the_product_portfolio
4. United nations conference on trade and development. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://unctadstat.unctad.org/>
Стаття надійшла до редакції 25.09.2016.

О. Bezzubchenko, Y. Khotska

ASSESSMENT OF PROSPECTS FOR INTERREGIONAL TRADE AND ECONOMIC RELATIONS DEVELOPMENT BETWEEN UKRAINE AND EU COUNTRIES

The solution of the strategic task to acquire the effective partnership between Ukraine and the EU needs to find the source of the national economy growth. The interregional collaboration is an important part of such a strategic partnership, an effective way to the European integration of Ukraine and also a practical gear of the European standards

introduction.

Today the intensity of the interregional links has got a weak form. It demands to find the variants for its realization. One of the most widespread forms remains the foreign trade relations. They, in turn, have the considerable influence on the social and economic development of the state.

An important aspect of the interregional collaboration is to estimate the prospects of development of the interregional trade and economic ties with the position of competitive products in the region. The solution of this task demands to receive the quantitative rating of the impact of economic state development on the scale and intensity of the Ukrainian interregional ties with the EU.

The using of the correlation and regression methods allows estimating the result index dependence of the state economy on the interregional links.

The Ukrainian export structure was used for the analysis, and the product groups with the largest volume of deliveries abroad were defined to reveal the dependence on the EU interregional markets.

An important task in the analysis of the interregional trade and economic relations is to assess the prospects of their development. For this reason the structure of the export key commodities from Ukraine to the EU was defined. The most EU oriented product groups are the following: grain, electrical machinery; iron; ore, slag and ash; nuclear reactors, boilers and machinery.

The matrices of the interregional trade and economic cooperation development were used to define the interregional growth prospects. Those matrices are based on the methodology of portfolio analysis.

According to the results, the following development directions and the interregional collaboration deepening between Ukraine and the EU were suggested. The main are: to increase the competitiveness of the native products, to adjust the production to the European standards, to reorient the export from the raw-materials into the high-tech, to reconstruct and update the manufacture, to create the information and organizational system of the interregional relations, to diversify the EU markets, to deepen the bilateral trade and economic cooperation between Ukraine and the EU.

Keywords: *interregional cooperation, trade and economic relations, inter-regional exports, inter-regional imports, portfolio analysis.*

УДК 339.543.624

Н.В.Балабанова

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ СТВОРЕННЯ ЗОНИ ВІЛЬНОЇ ТОРГІВЛІ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС

У статті досліджено основні торговельно-економічні аспекти підписаною Україною з Європейським Союзом Угодою про Асоціацію, проаналізовано можливі наслідки та ризики для економіки України в результаті провадження основних положень та обов'язків передбачених Угодою.

Ключові слова: *Угода про Асоціацію, Європейський Союз, товарна структура експорту, товарна структура імпорту, лібералізація, ставка ввізного мита, технічні бар'єри, тарифний захист.*